

Täysistunto

Tiistai 15.11.2016 klo 13.59—20.15

31. Lakialoite laiksi sairausvakuutuslain 11 luvun 8 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 70/2016 vp Saara-Sofia Sirén kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 31. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu

19.52 **Saara-Sofia Sirén kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lakialoitteeni koskee sairausvakuutuslain 11 luvun 8 §:ää ja liittyy kunnallisten luottamustehtävien hoidosta saatavien kokouspalkkioiden vaikutukseen vanhempainetuuksiin. Sairausvakuutuslaissahan siis säädetään äitiysrahan, isyysrahan ja vanhempainrahan määrätymisperusteista, ja näillä etuuksilla on tarkoitus huolehtia siitä, että vanhemmuuden kustannukset eivät olisi kenellekään kohtuuttomia. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti päivärahaetuksien määrä laskee vähimmäistasoon, mikäli lapsen vanhempi samanaikaisesti on ansiotyössä päivärahakauden aikana.

Tässä syksyn aikana on tullut esille sellaisia tapauksia, joissa kunnallisen luottamustehtävän hoitamisesta saadut palkkiot on tulkittu ansiotuloksi, luottamustehtävän hoitaminen on tulkittu työksi ja kokouspäiviltä maksettu vanhempainetus on sitten maksettu minimimääräisesti. Tämän lakialoitteen pontimena toimi erään kokoomuslaisen kaupunginvaltuutetun kokemus, jossa näin oli käynyt, ja kun kyseinen valtuutettu sattui olemaan asialleen omistautunut juristi, niin hän selvitti asian juurta jaksen, vei niin sanotusti loppuun asti, ja kävi ilmi, että tästä saatiin tällainen tapaus, joka paljasti nykyisessä lainsäädännössä olevan epäkohdan. Vaikuttaa myös siltä, että tästä asiasta on erilaisia käytäntöjä, ja siksin lakia on syytä tältä osin, näiden yksityiskohtien osalta, tarkentaa.

Toimeentuloturva-asioiden muutoksenhakuelimet, sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta ja vakuutusosikeus ovat ratkaisukäytännössään katsoeet, että voimassa olevan lainsäädännön mukaan kunnallisen luottamustoimen hoitaminen on sairausvakuutuslakia sovellettaessa rinnastettava ansiotyöhön. Näin on siis tulkittu. Kunnalliset luottamushenkilöt eivät kuitenkaan ole työ- tai virkasuhteessa kuntaan, eikä luottamustoimipalkkioista kerry lomaoikeutta tai eläkettä. Ansiotyötulojen tarkoituksena on tarjota toimeentulo, kun taas kunnallisista luottamustoimista maksettavien palkkioiden tarkoituksena on korvata tehtävään kuluva aikaa pitäen tämän perustuslaillisen oikeuden toteuttamisen mahdollisimman suuressa määrin kaikkien ulottuvilla, jotta kaikilla olisi mahdollisuus osallistua kunnalliseen päätöksentekoon. Tästä huolimatta, kuten edellä on todettu, luottamustoimipalkkioita on tulkittu vanhempainetuuksia pienentävänä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

Nykyinen hallintokäytäntö luottamustoimesta maksettavien palkkioiden vaikutuksesta erilaisiin etuuksiin myös vaihtelee. Esimerkiksi työttömyysetuuksien kohdalla luottamustoimesta saatu kokouspalkkio ei vähennä työttömyysetuuden määrää, mutta vanhempainetuuksien osalta näin on siis käynyt. Kunnallisista luottamustoimista maksettavien palkkioiden kohtelua eri etuuslajeissa olisikin tarkoituksenmukaista yhtenäistää.

Arvoisa puhemies! Perhe-etuuksien tarkoituksena on turvata lapsen kotona tapahtuva hoito. Se ei kuitenkaan voi tarkoittaa sitä, että pienten lasten vanhemmat joutuisivat eriarvoiseen asemaan osallistuessaan kunnallisen luottamustoimen hoitoon tai politiikkaan. Lapsiperheiden arjessa on paljon muitakin sellaisia tilanteita, joissa hoitoapua saadaan esimerkiksi perhepiiristä silloin, kun vanhemmilla on henkilökohtaisia menoja, eivätkä tällaiset järjestelyt — edes silloin, kun ne ovat säännöllisiä — johda etuuksien maksamiseen miniminä. Huomionarvoista on myös se, että kunnallisiin luottamustehtäviin ja kunnallispolitiikkaan liittyvät kokoukset ovat yleensä monesti ilta-aikaan, jolloin — jos perheessä on kaksi vanhempaa — voisi ajatella, että toinen vanhempi voisi osallistua niihin kokouksiin ja se olisi tulkittavissa ikään kuin harrastuksena, siinä missä moni muukin harrastus.

Moni meistä itseni mukaan lukien tietää ihan omakohtaisestikin, että pienten lasten vanhempien osallistuminen politiikkaan on varsin haastavaa arjen suunnittelua ja sitä pitäisi nimenomaan edistää ja helpottaa eikä luoda sellaisia kannustinloukkuja, joita joutuu vielä sitten erikseen pohtimaan. Pienten lasten vanhempia tulisi päinvastoin kannustaa mukaan ja pyrkiä aktiivisesti purkamaan osallistumisen esteitä. Yhteiskunnan on viestittävä lainsäädännön keinoin, että pienten lasten vanhemmat ovat haluttuja ja tervetulleita mukaan politiikkaan ja että pienten lasten vanhempien, ihan siinä kuin kaiken ikäisten ja kaiken taustaisten ihmisten, pitää voida kokea, että heillä on ihan yhtäläiset oikeudet osallistua päätöksentekoon.

Kunnallisten luottamustehtävien hoitaminen on lainsäädännössä turvattu oikeus ja monelta osin myös velvollisuus, eikä niiden rinnastaminen ansiotyöhön siten ole mielestäni perusteltua. Poliittinen toiminta on jokaisen yhdenvertainen oikeus, ja yhteiskunnan täytyy tätä oikeutta kannustaa käyttämään. Meillä ei ole varaa siihen, että pienten lasten vanhemmat eivät osallistuisi yhteisten asioiden suunnitteluun ja niistä päättämiseen. Lapsiperheissä ollaan sitä paitsi monien keskeisten yhteiskunnan palveluiden suurkuluttajia, joten jo senkin takia olisi tärkeää saada pienten lasten vanhempien mielipiteet, näkemykset ja kokemukset mukaan siihen kunnalliseen päätöksentekoon.

Jotta pienten lasten vanhempia kannustettaisiin nykyistä paremmin kunnallisten luottamustehtävien hoitamiseen, olisi sairausvakuutuslakia perusteltua muuttaa siten, että kunnallisista luottamustehtävistä maksettavia palkkioita ei huomioitaisi päivärahoja alentavana tulona. Tämä on ajankohtainen keskustelu senkin vuoksi, että parhaillaan monessa puolueessa yritetään kerätä ehdokaslistoja kunnallisvaaleja varten ja tämän aiheen noustua julkisuuteen tässä syksyn aikana on hyvin vaikea perustella pienten lasten vanhemmalle, että juuri sinun panostasi tarvitaan, siihen halutaan kannustaa ja nyt kannattaa nimenomaan lähteä mukaan, kun siinä on paljon muitakin pohdittavia asioita. Kun ison päätöksen politiikkaan mukaan lähdöstä tekee, niin ei pitäisi joutua pohtimaan myöskin tätä omaan toimeentuloonsa liittyvää kysymystä.

Tein aiheesta syksyllä kirjallisen kysymyksen, ja sosiaali- ja terveysministeri Mattila siihen vastasi. Hän totesi vastauksessaan, että nykyisellä käytännöllä ottaen huomioon luottamustoimesta saadut tulot vanhempainpäivärahojen arvioinnissa saattaa olla joissakin tapauksissa vaikutusta siihen, kuinka kansalaiset osallistuvat yhteiskunnalliseen toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

mintaan. Ministeri siis vastauksessaan totesi, että tällaisia tapauksia on ja ihmiset saattavat arvioida osallistumismahdollisuuksiaan tämän epäkohdan perusteella. Tätä ei Mattilan vastauksen mukaan kuitenkaan pidetty riittävänä perusteena muuttaa lainsäädäntöä siten, ettei luottamustehtävistä saatu palkkio koskaan vaikuttaisi maksettaviin sosiaali-etuuksiin, joten tältä pohjalta valmisteltiin tämä kyseessä oleva lakialoite, jossa ehdotetaan, että lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että sairausvakuutuslain mukaisten vanhempainpäivärahojen määrän arvioinnissa ei jatkossa huomioitaisi kunnallisista luottamustehtävistä saatavia kokouspalkkioita.

Selkeyden vuoksi olisi perusteltua kuitenkin rajata joiltakin osin tätä linjausta. Tässä lakialoitteessani ehdotan, että rajoitettaisiin tätä poikkeusta siten, että huomioitaisiin vain kuntalain mukaisista tehtävistä maksettavat palkkiot eikä esimerkiksi kuntien omistamien osakeyhtiöiden maksamia palkkioita. Tämän lisäksi olisi perusteltua määritellä, että tätä sovelletaan vain osa-aikaisesti hoidettaviin kunnallisiin luottamustoimiin eikä esimerkiksi kuntalain mukaisen pormestarin tai vastaavan täysipäiväisen kunnallisen luottamustehtävän hoitamiseen, kuten esimerkiksi täysipäiväinen kaupunginhallituksen puheenjohtaja joissakin kunnissa on. Silloin kun kysymyksessä on selkeästi kunnallinen luottamustehtävä esimerkiksi kaupunginvaltuustossa, niin nämä palkkiot eivät näihin vanhempainpäivärahoihin sitten vaikuttaisi.

Tarkoituksena on mahdollistaa myös pienten lasten vanhempien nykyistä paremmat mahdollisuudet osallistua kunnalliseen päätöksentekoon. Se on tärkeää, se on perusteltua, ja tällä pienellä lakimuutoksella voitaisiin tämä pieni epäkohta korjata.

20.03 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Lakialoite on kannatettava, ja kiitoksia edustaja Sirénille sen tekemisestä. Kunnallisen luottamustehtävän hoitamisesta saatava palkkio ei saisi vaikuttaa leikkaavasti vanhempainpäivärahaan, sillä kunnallista luottamustehtävää ei voi rinnastaa ansiotyöhön. Lainsäädännön on oltava selkeää, ja yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta ei saa rangaista.

Tämä esiin nostettu epäkohta koskee erityisen paljon naisia, sillä naiset käyttävät enemmistön vanhempainetuuksista, joten kyseessä on myös tasa-arvoasia.

Nykyinen laintila rankaisee pienten lasten vanhempia yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta, ja näin ei kyllä saa olla, ja näin ei voi olla, sillä kaikkien tulee pystyä osallistumaan luottamustehtävien hoitoon yhtäläisesti, ja pienten lasten vanhempien osallistuminen on ilman tätäkin kannustinloukkua riittävän haasteellista erilaisten käytännön järjestelyiden takia.

Arvoisa puhemies! Toivon todella, että tätä laintilaa selkeytetään ja tämä lakialoite otetaan todella käsittelyyn. Tämänmukaista lainmuutosta ovat useat naisjärjestöt laajasti kannattaneet, joten toivon tälle kyllä menestystä.

20.05 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Olin jo lähdössä, mutta kun kuulin tämän lakiesityksen sisällön, jäin tänne vielä sanomaan oman näkemykseni.

Haluan myös osaltani kiittää edustaja Siréniä tästä lakiesityksestä. Tämä on erittäin hyvä ja kannatettava. Ei voi olla, että meillä on joku joukko ihmisiä, väestöryhmä, joka ei voi osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja toteuttaa sitä luottamustehtävää kuten muut kansalaiset voivat, ja siltä osin olin myös iloinen, kun olitte tehneet lakialoitteen ja perustelleet sitä hyvin monipuolisesti myös näitten rajausten osalta. Toivon myös omalta osaltani, että tämä lakialoite menestyy näissä meidän prosesseissamme. Ja jos ei menesty, niin tämä on varmaan semmoinen asia, jota kannattaa sitten ennen seuraavaa hallitusohjel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

maa lähteä rummuttamaan, että tällöinen epäkohta sitten poistetaan lopullisesti. — Kiitoksia vain teille.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.